

М. Дорошко, д-р іст. наук, проф.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ЕТНОПОЛІТИЧНІ КОНФЛІКТИ В ПОСТРАДЯНСЬКИХ КРАЇНАХ-УЧАСНИЦЯХ ПРОГРАМИ "СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО" ЯК ІНСТРУМЕНТ РОСІЙСЬКОГО ВПЛИВУ В РЕГІОНІ

В статті аналізуються причини виникнення етнополітичних конфліктів в пострадянських країнах-учасницях програми ЄС "Східне партнерство". Використавши метод історичних аналогій, автор робить висновок, що конфлікти були інспіровані керівництвом колишнього СРСР для збереження Союзної держави. В перетворенні їх на "заморожені" й ескалації нових, на кшталт конфлікту на сході України, вкрай зацікавлена влада Російської Федерації – правонаступниці СРСР. Кремль використовує "заморожені" і нові конфлікти як інструмент розбудови нової Російської імперії.

Ключові слова: "заморожені" конфлікти, пострадянський простір, більшовицький режим, тоталітаризм, війна, окупація, агресія, імперія, європейська інтеграція, "Східне партнерство"

Н. Дорошко, д-р іст. наук, проф.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ЭТНОПОЛИТИЧЕСКИЕ КОНФЛИКТЫ В ПОСТСОВЕТСКИХ СТРАНАХ-УЧАСТНИЦАХ ПРОГРАММЫ "ВОСТОЧНОЕ ПАРТНЕРСТВО" КАК ИНСТРУМЕНТ РОССИЙСКОГО ВЛИЯНИЯ В РЕГИОНЕ

В статье анализируются причины этнополитических конфликтов в постсоветских странах-участницах программы ЕС "Восточное партнерство". Использовав метод исторических аналогий, автор приходит к выводу о том, что конфликты были инспирированы руководством бывшего СССР для сохранения Союзного государства. В трансформации конфликтов в "замороженные" и эскалации новых, как в случае конфликта на востоке Украины, очень заинтересованы власти Российской Федерации – правопреемницы СССР. Кремль использует "замороженные" и новые конфликты в качестве инструмента построения новой Российской империи.

Ключевые слова: "замороженные" конфликты, постсоветское пространство, большевистский режим, тоталитаризм, война, оккупация, агрессия, империя, европейская интеграция, "Восточное партнерство".

УДК 327.51

В. Головченко, д-р політ. наук, проф.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ГЕОПОЛІТИЧНІ Й БЕЗПЕКОВІ ІНТЕРЕСИ США В СХІДНІЙ АЗІЇ

Основу геополітичних і безпекових інтересів США у Східній Азії складають потреби перешкодити формуванню там потужного стратегічного суперника, зовнішня політика якою суперечила б американським амбіціям на лідерство в постбіполярній системі міжнародних відносин. Потенційну загрозу здійсненню планів Білого Дому на світове домінування може становити лише могутній Китай, тому головний інтерес США у Східній Азії полягає в тому, щоб по можливості не дати йому зрівнятися з Америкою за досягненнями в області високих технологій і новими видами озброєнь. До безпекових пріоритетів США у Східній Азії належать також управління ситуацією на Корейському півострові та зміцнення військово-політичного союзу з Японією.

Ключові слова: зовнішня політика, міжнародні відносини, союз, стратегічне партнерство.

У політології міжнародних відносин XXI століття назвали "азійським" з огляду на провідну роль Азійсько-Тихоокеанського регіону (АТР) загалом і Східної Азії зокрема в глобальній економіці та зростання ваги регіональних держав, передусім Китаю, у світових політичних процесах. Це обумовлює посилену увагу до Східної Азії чільних міжнародних акторів, в першу чергу США, що тісно пов'язані з регіоном історично, політично й економічно. Вирішення першорядного й найскладнішого для державно-політичної еліти США завдання – відновлення й зміцнення американських позицій у світі – не обмежується стратегічним стримуванням тільки Росії – продовжувача СРСР, як це було щодо останнього за біполярного світу. Реалізація зазначеного глобального завдання сьогодні немислима без проведення Білим Домом активної зовнішньої політики й щодо регіону Східної Азії, тому за збереження й утримання позицій тут Сполучені Штати жорстко боротимуться. Не випадково серед міжнародних пріоритетів США, в контексті ініційованого адміністрацією Б.Обами курсу "повернення в Азію", згаданий регіон посів особливе становище.

Політика США у Східній Азії реалізується з використанням як силових, так і несилових методів, причому до перших слід віднести забезпечення власне американської військової переваги в регіоні, а також зміцнення успадкованих від епохи холодної війни військово-політичних союзів із Республікою Корея, Тайванем і Японією, а до других – спроби Білого Дому сформувати нові регіональні міжнародні інститути, за лідерство в яких Сполучені Штати готові змагатися до кінця.

Досвід і уроки як реалізації, так і модернізації американсько-японських безпекових договорів, американсько-

південнокорейського договору про взаємну оборону та американсько-тайванського договору про взаємодопомогу, за умов перманентного силового тиску з боку КНР і КНДР на військово-політичних союзників США у Східній Азії, є повчальними для незалежної України, що після перемоги "Революції гідності" зазнала неспровокованої збройної агресії з боку Росії. Саме успішний розвиток стратегічного партнерства США з Японією, Республікою Корея і Тайванем є переконливим аргументом на користь набуття Україною ключового для гарантування її національної безпеки статусу військово-політичного союзника США поза межами Північноатлантичного Альянсу.

Основним компонентом силового потенціалу США в Східній Азії на поч. XXI ст. залишаються військово-морські й військово-повітряні бази, що простягнулися двома острівними ланцюгами від західного узбережжя Америки через Аляску, Алеутські й Гавайські острови. До "першої острівної гряди" як передової наступальної лінії стосовно КНР у Пентагоні відносять Японію (130 баз США), Тайвань і Філіппіни (2 бази). Але американська військова присутність на цьому рубежі останніми роками починає слабшати під тиском нових об'єктивних і суб'єктивних обставин. Це й збільшення присутності ВМС і ВПС Китаю, і активізація місцевого населення, що стало менш терпимим до присутності американських військ на своїй території й більш лояльним до КНР, і зміна позиції урядів приймаючої сторони.

Коли 30 серпня 2009 р. лівоцентристська Демократична партія Японії на виборах до нижньої палати парламенту здобула переконливу перемогу над фундаментами військово-політичного союзу зі США – ліберальними демократами, що з невеликою перервою міцно

утримували владу протягом більш, ніж півстоліття, це сталося не в останню чергу завдяки обіцянкам поліпшити взаємини із сусідами у Східній Азії (КНР і КНДР), навіть на шкоду відносинам зі Сполученими Штатами, та змінити Конституцію 1947 р. в сенсі розширення миротворчих повноважень Сил самооборони. А вже 2 червня наступного року лідер демократів – Прем'єр-міністр Японії Хатояма Юкію подав у відставку, взявши на себе відповідальність за те, що уряду не вдалося вивести американську базу Футемма за межі префектури Окінава, де дислоковано 2/3 із 70 тис. військовослужбовців США, які перебувають на території Японії [1].

Ця політична колізія стала однією з причин виведення з Окінави 9 тис. американських морських піхотинців на бази на підконтрольному США о. Гуам (31 база), Гавайських островах і в Австралії (4 бази). В разі подальшого розвитку такого сценарію військовики США змушені будуть остаточно передислокуватися на "другу острівну грядку" в Океанії – окрім Гуаму й Співдружності Північних Маріанських островів, на Каролінські острови (Федеративні Штати Мікронезії), до Республіки Маршаллових Островів і Соломонових Островів, що розташовані порівняно близько до Східної Азії й водночас – поза тією акваторією, з якої КНР прагне витіснити американський флот.

Але навіть займаючи другу лінію протистояння Китаю й згортаючи свою присутність в районі "першої острівної гряди", США збережуть можливість повітряного й морського патрулювання в Жовтому морі, Східно-Китайському й Південно-Китайському морях. Однак нові завдання зі зміцнення американського впливу в Східній Азії Білому Дому й Пентагону доводиться вирішувати у важчих, порівняно з добою холодної війни, умовах. Взяти хоча б військово-морську стратегію КНР, що почала розроблятися напр. 1980-х рр. і була офіційно проголошена в 1995 р. Вона складається з трьох етапів: протягом першого (2000-2010 рр.) офіційний Пекін мав встановити контроль у межах "першої острівної гряди" ("морська Велика китайська стіна"), на другому етапі (2010-2020 рр.) – взяти під контроль Японське море й акваторію "другої острівної гряди", а на третьому етапі (2020-2050 рр.) – створити потужний океанський флот і покласти край американському військово-морському домінуванню в Тихому та Індійському океанах [2].

Офіційний Вашингтон, як правило, маскує свої дії щодо утримання Східної Азії в сфері свого геополітичного впливу турботою про підтримку регіональної стабільності й безпеки. Але навіть урядові американські зовнішньополітичні документи іноді проливають світло на сутність політики США в Східній Азії. Зокрема, в "Стратегії національної безпеки США" від 17 вересня 2002 р. відверто вказувалось, що "США не допустять досягнення будь-якою країною військового паритету з Америкою. США планують застосовувати військову силу першими, щоб попередити ворожі дії, навіть якщо напад на США в даний момент не готується чи неможливий. США мають намір залишатися єдиною в світі країною, що має право на застосування сили проти загроз раніше, ніж вони цілком сформуються, й не дозволить іншим націям використати випереджувальні удари як виправдання для агресії" [3].

Хоча за своєю наступальною потужністю США перевершують будь-яку іншу регіональну державу, в т. ч. Китай, Японію й Росію, а жодна східноазійська держава не може порівнятися з Америкою за оснащенням своїх збройних сил новітньою високоточною зброєю, низка вагомих чинників істотно ускладнюють владі Сполучених Штатів реалізацію свого зовнішньополітичного курсу.

По-перше, це перманентна стратегічна нестабільність Східної Азії – "метастабільного регіону", за влучним визначенням З.Бжезинського, коли в разі раптової дії зовнішнього чинника в регіоні може початися руйнівна ланцюгова реакція [4, с. 145]. Порушення стабільності в Східній Азії ймовірно внаслідок якісних змін силового потенціалу КНР, Японії чи гіпотетичної об'єднаної Кореї. Адже гонка озброєнь у регіоні не стримується жодними міжнародними структурами, які б гарантували колективну безпеку, узгоджували міжнародні проблеми й підтримували політичне та економічне співробітництво. Крім того, в регіоні час від часу актуалізуються серйозні територіальні претензії одних країн до інших, зберігається болюча історична (національна) пам'ять про колоніальне минуле й загарбницькі імперіалістичні війни. Східна Азія залишається регіоном не тільки динамічного економічного розвитку, але й, передусім, регіоном величезного політичного та стратегічного ризику.

Влада США побоюється, що наростаюче китайсько-японське суперництво за лідерство сприятиме росту напруженості й здатне привести до серйозної дестабілізації ситуації. Та й фактичне набуття КНДР ядерного статусу провокує сусідню Японію на створення в стислі терміни власного ракетно-ядерного потенціалу. Невизначеним бачиться й майбутнє Тайваню, а Японія вже розцінює свою політико-стратегічну залежність від США не як бажаний довгочасний вибір, а швидше як тимчасову необхідність, продиктовану небезпечною невирішеністю корейської проблеми, а також нарощуванням військового потенціалу КНДР. Все це, разом узятє, спрацьовує на посилення напруженості в Східній Азії й ускладнює для американського керівництва проведення потрібної їй політики.

По-друге, успіх американської політики в Східній Азії значною мірою залежить від характеру китайсько-японських відносин, але взаємини в трикутнику США – Японія – Китай ще не набули довшої форми. В разі ж інституціоналізації Сполученими Штатами взаємин з іншими двома "кутами" трикутника, створення прообразу колективного органу із забезпечення безпеки, офіційний Вашингтон міг би розраховувати на здобуття стратегічно важливого східного плацдарму для протистояння й стримування Росії в АТР. Щоправда, успішне вирішення такого завдання ускладнюється для США наростанням китайського й японського націоналізму.

По-третє, курс на збереження Східної Азії в зоні американського геополітичного впливу зазнає тиску з боку регіональних гравців, що не почуваються впевнено в системі міжнародних відносин внаслідок своєї високої стратегічної вразливості. Для всіх прибережних держав західної частини АТР, за винятком Російської Федерації, досить тривожним аспектом їхньої безпеки є забезпечення захисту морських комунікацій, якими вони постачають на свої ринки енергоносії й експортують готову продукцію.

Достатньо заблокувати морськими мінами підходи до Йокогами, Шанхая та Пусана, щоб паралізувати економічну діяльність в країнах регіону, оскільки залізничні шляхи торговельного сполучення не лише непридатні для острівної Японії, а й мало що значать для материкового Китаю чи Республіки Корея, ізольованої демаркаційною лінією вздовж 38-ї паралелі. Крім того, життєво важливим для країн Східної Азії морським шляхом є Малаккська протока, через яку відбувається торговельний обмін усіх регіональних держав із Євросоюзом, а також імпорт близькосхідної нафти і скрапленого природного газу. Але гарантування безпеки проходу протокою є складним завданням навіть для США чи КНР, оскільки там діють численні морські пірати.

По-четверте, реалізація американської політики домінування в Східній Азії ускладнюється гонкою військово-морських озброєнь, що набирає обертів. Як уже зазначалося, КНР зацікавлена в створенні могутніх ВМС, здатних контролювати всю акваторію західної частини Тихого океану й Малаккську протоку, реалізує програму будівництва авіаносного флоту й нарощує потужність підводного, розглядаючи його в якості головного знаряддя морської експансії. Швидкими темпами озброюється і Японія, що з 2001 р. приступила до регулярного патрулювання своїми технічно досконалими силами Малаккської протоки й розширює їхню зону дії завдяки використанню десантного корабля-дока, призначеного для розміщення ударних гелікоптерів і літаків із нерухомим крилом.

По-п'яте, успішному здійсненню політики домінування США у Східній Азії заважає конкурентна боротьба провідних регіональних держав, що прагнуть самостійно контролювати ситуацію в регіоні й зацікавлені мати в ньому власну сферу впливу. США і Японії буде нелегко стримувати амбіції офіційного Пекіна й двох корейських держав у суперництві за "місце під сонцем". Звичайно, в Східній Азії зберігають своє значення й продовжують діяти американсько-японський і американсько-південно-корейський договори безпеки, а США мають у розпорядженні сили швидкого розгортання, що якоюсь мірою підтримують вигідний їм баланс сил. Але потенціалу цих двох структур, безумовно, буде недостатньо в умовах нарощування боротьби за вплив у новій регіональній системі міжнародних відносин.

Адже система безпеки, закладена Сполученими Штатами на початку холодної війни, в XXI ст. навряд чи здатна забезпечити регіональний баланс сил, оскільки не враховує китайський чинник. До того ж відсутність реальних військових перемог коаліційних сил на чолі зі США в Афганістані й Іраку свідчить, що утримати стратегічні позиції в тому чи іншому регіоні набагато важче, аніж повалити неугідний антиамериканський режим.

Професор Стенфордського університету китайсько-го походження В.Ча вже напр. 1990-х рр. дійшов висновку, що оскільки союзницькі відносини США з критичними опорами миру, стабільності й процвітання в АТР – Японією й Південною Кореєю були укладені на початку холодної війни, то після її завершення вони вже не є такими міцними, і ні Японія, ні Республіка Корея, в разі загострення ситуації, не будуть "тягати для США каштани з вогню" [5, р. 122].

Наймолодший в історії Японії прем'єр-міністр Абе Сіндзо, виступаючи перед парламентом країни в січні 2007 р., наголосив, що імперія повинна переглянути свою пацифістську конституцію, посилити власну роль у гарантуванні системи глобальної безпеки й звільнитися від політичних пережитків Другої світової війни. Зауваживши мимохідь про посилення безпекового співробітництва зі США, глава уряду зупинився на патріотичному вихованні японської молоді й підкреслив: "Сьогодні настав час для того, щоб переглянути повоєнний режим і взяти новий старт у XXI столітті. Наше завдання – створити Японію, що буде в змозі протистояти викликам прийдешніх літ" [9].

Але ж в умовах загострення внутрішньорегіональної боротьби за вплив Сполученими Штатам доведеться зіткнутися із сильним Китаєм, що всерйоз стурбований посиленням військової присутності США в Східній Азії, в т.ч. за рахунок зміцнення військового союзу з Японією. Керівництво КНР бачить, що США надають військово-політичним альянсам за своєї участі дедалі більш наступального характеру, однак навмисно спрямовує націоналістичні настрої свого суспільства проти Японії,

тимчасово відводячи удар від США [6; 7]. В Пекіні добре усвідомлюють, що надходження іноземних інвестицій і передових технологій, а також доступ китайського експорту на ємний американський ринок (у 2014 р. 16,9 % експорту КНР, що сягнув 2,343 трлн. дол. США, припало на Сполучені Штати [8]) безпосередньо залежать від стабільних і неантагоністичних відносин із заокеанською наддержавою.

Таким чином, на сьогодні детермінантою міжнародно-політичних і економічних процесів у Східній Азії все ж залишається роль США. Плацдармом дієвості впливу й гарантування безпекових інтересів Сполучених Штатів у регіоні є передове базування їхніх збройних сил, представлених Тихоокеанським командуванням (ПАКОМ), а також двосторонні договори безпеки і оборони США зі своїми традиційними союзниками в регіоні – Японією, Тайванем і Південною Кореєю. Все це забезпечує підґрунтя для усунення й попередження виникнення перешкод на шляху поширення американських товарів та інвестицій, й у цілому геополітичного впливу США в регіоні.

А чинником, який виступив каталізатором процесу активізації зовнішньополітичних зусиль США в регіоні, є поступове розширення геополітичного ареалу КНР шляхом проєкції військового потенціалу за межі Євразійського материка, в першу чергу, з метою захисту стратегічних інтересів Китаю в прибережних акваторіях Тихого океану. Сполучені Штати змушені продовжувати курс на одночасне стримування й замирення КНР, що швидко нарощує не лише економічний, а й силовий потенціал. Разом із тим Білий Дім дедалі більше залежатиме від військово-політичного партнерства з Японією, але офіційний Токіо шукатиме для себе більш незалежну політичну роль у союзі зі Сполученими Штатами, власну військову й політичну нішу. Офіційний Вашингтон також прагнучиме обернути події на Корейському півострові на свою користь таким чином, щоб не створювати в регіоні нового "центру сили" з антиамериканською спрямованістю.

Провідні й найвпливовіші представники правлячої еліти США залишаються прибічниками подальшого нарощування силової складової в американській політиці щодо Східної Азії. Безпосередньо беручи участь в ухваленні рішень, вони відстоюють силові методи досягнення стратегічних цілей США в світі й, виходячи з цього, прагнуть, зокрема, завершити роботи з розгортання систем ПРО ТВД, незалежно від того, хто очолить США після президентських виборів 2016 р.

Список використаних джерел

1. Прем'єр-міністр Японії Юкіо Хатояма подав у відставку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrainian.cri.cn/83/2010/06/02/2s15409.htm>.
2. Новичков Н., Никольский Н. ВМС Китая сегодня и завтра. Ч. 1. Реальны ли претензии Поднебесной на лидерство в мировом океане? / Николай Новичков, Владислав Никольский [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vpk-news.ru/articles/8900>.
3. Стратегия национальной безопасности США 2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://constitutions.ru/archives/5292>.
4. Бжезинский З. Выбор. Мировое господство или глобальное лидерство. Пер. с англ. / Збигнев Бжезинский. – М.: Международные отношения, 2004. – 288 с.
5. Cha V. Alignment Despite Antagonism: The United States – Korea – Japan Security Triangle / Victor D. Cha. – Stanford CA: Stanford University Press, 1999. – 373 p.
6. Cossa, Ralf A. U.S. – Korea – Japan Relations: Building Toward a "Virtual Alliance" / Ralf A. Cossa. – Washington, DC: Center for Strategic and International Studies, 1999. – 210 p.
7. Kim Tae-hyo, Glosserman Brad. The Future Of U.S.-Korea-Japan Relations: Balancing Values And Interests / Tae-hyo Kim, Brad Glosserman. – Washington, DC: Center for Strategic and International Studies, 2004. – 218 p.
8. China. Economy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>.
9. The Associated Press. – 2007, January the 26th.

В. Головченко, д-р політ. наук, проф.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ГЕОПОЛИТИЧЕСКИЕ ИНТЕРЕСЫ И ИНТЕРЕСЫ БЕЗОПАСНОСТИ США В ВОСТОЧНОЙ АЗИИ

Основу геополитических интересов и интересов безопасности интересов США в Восточной Азии формируют потребности воспрепятствовать формированию там мощного стратегического соперника, внешняя политика которого противоречила бы американским амбициям на лидерство в постбиполярной системе международных отношений. Потенциальную угрозу осуществлению планов Белого Дома в отношении мировой гегемонии может составлять лишь могущественный Китай, поэтому главный интерес США в Восточной Азии состоит в том, чтобы по возможности не дать ему сравняться с Америкой по достижениям в области высоких технологий и новых видов вооружений. К приоритетам безопасности США в Восточной Азии относятся также управление ситуацией на Корейском полуострове и укрепление военно-политического союза с Японией.

Ключевые слова: внешняя политика, международные отношения, союз, стратегическое партнерство.

V. Holovchenko, Doctor of Political Sciences, Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

GEOPOLITICAL AND SECURITY US INTERESTS IN THE EAST ASIA

The basis of the foreign policy interests of the United States in East Asia account for the need to prevent the formation of strong regional strategic rival, which foreign policy would be contrary to U.S. ambitions for leadership in the post-bipolar system of international relations. The potential threat of official Washington's plans for world leadership can only be powerful China that is why the main interest of the U.S. in East Asia is not possible to give the PRC a match with America on macroeconomic indicators, advances in high technology and new types of weapons. By U.S. foreign policy priorities in East Asia are also managing the situation on the Korean peninsula and strengthen political and military alliance with Japan.

Key words: foreign policy, international relations, union, strategic partnership.

УДК 327.51

В. Матвієнко, д-р іст. наук, проф.,
С. Сокур, здобувач

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЛОБІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КРАЇНАХ-ЧЛЕНАХ ЄС НА ПРИКЛАДІ АВСТРІЇ, ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ, НІМЕЧЧИНИ, ФРАНЦІЇ ТА ДАНІЇ

Для сучасних політичних систем країн-членів Європейського Союзу є характерною наявність широкого діалогу між владними органами та суспільством. Надзвичайно важливе місце у цьому діалозі займає лобістська діяльність, яка покликана артикулювати інтереси зацікавлених груп та шляхом впливу на повноважні органи задовольняти інтереси зацікавлених осіб. Найбільш яскраво інституціоналізація лобістської діяльності проявляється в Австрії, Великій Британії, Німеччині, Франції та Данії, хоча й знаходиться вона на різному рівні. За такої ситуації існує необхідність в аналізі рівня інституціоналізації лобістської діяльності в згаданих країнах-членах Європейського Союзу. Відповідно до рівня інституціоналізації країни-члени ЄС розподіляються на країни, де лобістська діяльність є інституціоналізованою, країни із перехідним рівнем інституціоналізації та країни, де існує лише тенденція до інституціоналізації.

Ключові слова: лобіювання, Європейський Союз, Австрія, Велика Британія, Німеччина, Франція, Данія, суб'єкти лобістської діяльності, об'єкти лобістської діяльності.

Дослідження лобістської діяльності на національному рівні здійснювалися як вітчизняними, так і зарубіжними дослідниками. Серед зарубіжних дослідників варто згадати роботи таких науковців як Д. Коена [1], Ч. Грінвуда [2], Р. Айзінга [3], Р. ван Шенделена [4]. Їх роботи заклали основу дослідження лобістської діяльності в ЄС в цілому. Водночас, не менш успішними в своїх дослідженнях були й вітчизняні дослідники, а саме С. Левенець [5], В. Марченко [6], М. Барішевська [7], Н. Гричина [8], В. Нестерович [9], І. Сікора [10], В. Голишева [11], М. Розумний та В. Холод [12], Ю. Розенфельд [13]. Переважна кількість досліджень на задану тематику здійснювалася у поєднанні з дослідженням наднаціонального рівня Європейського Союзу, тим самим не приділяючи достатньої уваги дослідженню лобізму в країнах-членах ЄС. Таким чином, дослідженню процесу інституціоналізації лобістської діяльності в Австрії, Великій Британії, Німеччині, Франції та Данії великої уваги приділено не було.

Лобістська діяльність в межах Європейського Союзу на національному рівні є поширеним явищем. Суб'єкти лобістської діяльності намагаються завжди мати змогу впливати на рішення, що приймаються на національному рівні. Навіть у випадках коли обов'язкове рішення було прийнято на рівні інституцій ЄС, роз'яснення на національному рівні може мати вирішальне значення та бути бажаною метою для суб'єктів лобістської діяльності. Водночас, для такого лобіювання важливою є наявність норм та правил, що регулювали б лобіювання в кожній окремії країні-члені ЄС. Таким чином відбувається інсти-

туціоналізація лобіювання та формується певна уявна арена для здійснення легальної лобістської діяльності.

Донедавна в Австрії суб'єкти лобістської діяльності та зацікавлені особи офіційно іменувалися тільки як групи соціального партнерства. Існуванню тісних взаємин з більшістю депутатів та експертних комітетів групи соціального партнерства завдячують десятиліттям тісної співпраці. Залучення груп соціального партнерства до співпраці з Федеральною Радою та Національною Радою закріплені на законодавчому рівні (Секція 40, п 1 Правил та процедур Національної Ради Австрії та секція 33, п.1 Правила та процедури Федеральної Ради Австрії) [14]. Більш того, в процесі підготовки законів має місце атестаційна процедура за участі вищезгаданих груп. Доволі прагматичною є позиція й щодо інших зацікавлених осіб, адже участь в підготовці законів на ранніх етапах можуть брати не тільки встановлені законодавством спеціальні групи, але й всі інші групи шляхом використання політичних зв'язків та звертаючись напряму до парламентарів. Наявність тісної взаємодії пов'язана з неокорпоративістською моделлю існування Австрії, яка є досить поширеною серед традиційно нейтральних та малих країн Європи.

Невід'ємною частиною є Економічна палата Австрії. Загалом, соціальне партнерство є неформальним консультуванням та перемовинами між владою, приватним сектором та представниками суспільства. Інституціоналізація лобістської діяльності у формі соціального партнерства не обмежується питаннями регулювання трудової політики та включає в себе соціальну та економі-